

Valter Sanchez
Genel Sekreter
IndustriALL Küresel Sendika
20 Ağustos 2020

Küresel Salgın'dan Etkilenen Tedarik Zinciri İşçileri İçin Çokuluslu Şirketler Sorumluluk Almalı*

Ekonomik büyüme dönemlerinde her şey kolay ancak şirketler işçilere gerçek bağlılıklarını kriz dönemlerinde göstermeliler.

Koronavirüs Salgını hepimizi şaşkınlık içinde bıraktı. Dünya sendikaları açısından birinci öncelik işçilerin geçimlerinin sağlanması ve iş sağlığı ve güvenliğinin yerine getirilmesiydi. Karantina günlerinde de olsa birçok ülkede sendikalar müzakereleri yürüterek milyonlarca işçinin güven içinde evde kalmasını sağladı, virüsün hızlı yayılmasını önledi ve hayatları kurtardı.

Küresel karantinanın daha önce eşi benzeri görülmemiştir. Dünya sonsuza dek değişti. Kimilerine göre Koronavirüs süreci ortak insanlık duygusunu sağlamlaştırdı, birbirimize karşı olan sorumluluk duygumuzu geliştirdi. Hepimiz özveri ve dayanışma örnekleri ile karşılaştık.

Hepimiz toplumlarımızı bir arada tutan çoğu temel iş ve mesleklerde çalışanların ne kadar az ücret aldıklarını ve çalışırken saygı duyulmadıklarını anlamış olduk. Hepimiz sıklıkla kişisel koruyucu ekipmanı olmadan işe gitmek zorunda kalan hastane temizlik işçilerinin, sağlık çalışanlarının, ulaşım, kargo ve süpermarket çalışanlarının değerini anladık.

Ancak bu süreçte hepimiz her konuda beraber -aynı gemide- değildik. Aynı fırtına ile karşı karşıya kaldık, ama kimimiz karadaydık ve -tuzumuz kuruydu-. Kimimiz denize açılabilir teknelerdeydik. Kimimiz ise umutsuzca sala ve molozlara tutunmaya çalışıyorduk. Gelir eşitsizliği yıllar içerisinde zaten büyümüştü. Salgın bu süreci daha da hızlandırdı. Bu durumdan kadınlar ve azınlık-göçmen işçiler daha fazla etkilendi.

Salgına Verilen Tepki Henüz Ortaya Çıkıyor

Bazı siyasi liderler salgını önemsemediler, küçümsediler veya salgını politik hedeflerine ulaşmaya yönelik kullandılar. Bazıları hayat kurtarmaya yönelik hiç de rağbet görmeyen karantina kararları aldılar. Hindistan, Filipinler, Türkiye, Brezilya, Endonezya ve bazı yerlerde bu salgın işçileri koruyan yasaları gevşetmeye ve insan haklarının altını oymaya yönelik kullanıldı.

Ekonominin iyi olduğu zamanlarda her Şey iyi gidiyor fakat kriz dđnemlerinde Şirketlerin kendi “Şirket Sosyal Sorumluluk İlkelerine” gerĥek sadakatları ortaya ĥıkıyor. ĥokuluslu Şirketlerin bazıları toplumu bir arada tutmak iĥin gđĥ ve etkilerini kullanırken; bir kısım ĥokuluslu Şirketler krizi fırsata ĥevirdi.

Bir tarafta hđkđmetten kriz yardımı alan, hissedarlarına kâr payı dağıtın ama salgını bahane ederek iŐlerinin eskisi gibi gitmediğini sđyleyen, toplu iŐten ĥıkarma yapan ve istihdamı esnekleŐtiren ama üretimi artıran Şirketler bulunuyor.

Diğer tarafta ise tedarik zincirlerindeki sorumluluğu üzerine alan, tedarikĥilerle, sendikalarla ve hđkđmetlerle anlaŐmalar yapan ve kısa dđnemde olsa iŐleri dđzgđn gđtđrmeye ĥalıŐan Şirketler bulunuyor. Bu Şirketler aynı zamanda uzun ve orta vadeli planlarında da sđrdürülebilir yeni normal üzerinde ĥalıŐtular. Örneğin Belĥika merkezli ĥokuluslu Şirket Solvay hissedarlara ödeme yapmadı ve yđnetimin maaŐında da kesintilere gitti.

Sosyal Diyalog İhtiyacı

Ancak birĥok Şirket bu yukarıda bahsedilen iki kutup arasında kaldı. Kđresel sendikal hareketin temsilcileri olarak biz sendikacıların iŐi bu Şirketleri doğru tarafa, kđresel sosyal diyaloğa, yđnlendirmek.

BangladeŐ, Kamboĥya ve Vietnam gibi ũlkelerde tekstil ve hazır giyim sektđründe ĥalıŐan iŐĥiler kđresel tekstil Őirketlerinin daha önce yaptığı sipariŐleri iptal etmelerinden kaynaklanan gelir kaybına uğradılar. İflasla karşı karşıya gelen tedarikĥiler (fabrikalar) toplu iŐten atmaya yđneldiler. Bazı markalar kendilerini bu meselenin ĥözümüne adadılar. Ancak buna rağmen birĥok durumda tedarikĥi firmalar sendikaları yok etmek ve iŐĥileri iŐten atmak iĥin salgını bahane ettiler.

ćođu yerde aynı dinamikler harekete geĥti ve birĥok sektörde Őirketler krizin faturasını ilk olarak iŐĥilere kestiler. Bu dđnemde Hindistan’da gerĥekleŐen bir dizi iŐ kazası iŐverenlerin üretimi sđrdürmek iĥin iŐĥilerin hayatından hemen vazgeĥebileceklerini gözler önüne serdi. Birĥok ũlkede ve sektörde toplu iŐten ĥıkarmalar oldu.

Özellikle geliŐmekte olan ũlkelerdeki birĥok özel sektđr iŐyerlerinde birĥok hak ihlali oldu ve mđŐteri olan ana firmalar tarafından bu hak ihlalleri üzerinde hiĥ durulmadı. Fakat unutmamak

gerekir ki bu şirketler bu bağlamda bir ekosistem içerisinde hareket ediyorlar: Bu şirketler çokuluslu şirketler tarafından kontrol edilen bir küresel tedarik zincirinin parçasıdır.

Sendikaların ve küresel emek hareketinin baskısı sonucu tutumunu değiştiren firmalara bir örnek vermek gerekirse İspanya çokuluslu şirketi Inditex'i söyleyebiliriz. Bu İspanya merkezli çokuluslu şirketin Zara, Massimo Dutti gibi ünlü markaları var. Moda tekstili üreten ülkelerdeki istihdam krizine bir cevap olarak Inditex şirketi tedarikçi şirketlere sadece sipariş vermekle kalmadı aynı zamanda mevcut ücret ödeme planını devam ettireceğini ve şirketi de mali olarak su yüzünde tutacağını garanti etti.

Inditex ayrıca işçilere salgından sonra fabrikalarının sağlıklı ve güvenli bir şekilde yeniden açılacağı garantisini de verdi. Elbetteki şirketin taahhütlerini tutup tutmadığı bir küresel sendikal komite tarafından sıkı bir şekilde izleniyor. Bu küresel komite şirketin bütün dünyadaki fabrikalarından ve tedarikçi fabrikalarından işçilerin temsil edildiği bir komitedir.

Az Giden - Talebi Düşük Mallar

Moda tekstil endüstrisinin kendine has özelliği vardır. Bilhassa müşterinin yüz yüze geldiği markaların durumu/imağı kamuoyu açısından önemlidir. Ancak sektörün geleceğinin belirlenmesi konusunda tarafların karar alma süreçlerinin güçlendirilmesi üzerine çalışmak zorunda olduğumuz konulardan biridir. Madencilik sektörü bu düzeyde bir ortak sorumluluktan yoksun. Maden şirketleri gelirlerinin önemli bir bölümünü işçiyi tam olarak koruyamayan çalışma yasaları ve iş sağlığı güvenliği kurallarının hüküm sürdüğü yoksul ülkelere elde ediyorlar. Çoğu maden şirketi müdahaleci olmayan bir yaklaşım izliyor. Bağlı yerel şirketleri/tedarikçileri bir taraftan bütün problemleri yerelde çözmeye çalışırken diğer taraftan da üretilen malların istikrarlı bir şekilde akışını sağlıyor.

Salgının başlarında Peru'da Antimina madeninde yüzlerce madenci Covid-19'a yakalandı. Antimina Madencilik küresel şirket BHP Billiton, İsviçre merkezli Glencore ve diğerlerinin bir ortak girişim şirkettir. IndustriALL Küresel Sendika olarak yıllardır bu madencilik devleri ile uğraştık. Glencore şirketi ile mücadelemizde belirli bir ilerleme sağladık. Bu şirketle henüz bir küresel anlaşmamız olmasa da Covid-19 salgını öncesi resmi olmayan bir uyumsuzluk çözüm mekanizması oluşturduk. Bu da bize bu dönemde Antimina madenindeki gibi sorunların yaşandığı Kongo Demokratik Cumhuriyeti'nde, Zambiya ve diğer bazı ülkelere sorunların çözümünde yardımcı oldu.

Ancak küresel düzeyde sendikalarla çalışmayı sürekli reddeden BHP Billiton ile IndustriALL çalışma ilişkisi sınırlıdır ve BHP Billiton Covid-19 salgınına örgütlü sendikaların toplu sözleşmelerine saldırmak için bir gerekçe olarak kullanmıştır.

Çifte Standart

Bu süreçte diğer dinamikler ortaya çıktı. Mesela şirketler beyaz yakalı ve mavi yakalı işçilere farklı davranıyorlar; kendi ülkelerindeki işçilerin haklarına önem verirken diğer ülkelerdeki işçileri gözardı ediyorlardı.

Son dönemde yaşanan bazı gerginliklere rağmen

Volkswagen şirketi sendikalar ile iyi ilişkilere sahip. Almanya’da şirket karantina sonrasında fabrikaların güvenli bir şekilde açılacağını ve işçilerin yeniden çalışmaya başlayacağını garanti etmişti. Fakat Güney Afrika’da Uitenhage fabrikasında 120 işçi Koronavirüs’e yakalanınca şirket işçilerin güvenceli koşullar sağlanarak işe dönme haklarını ihlal etmişti. İşçiler gerekli güvenlik önlemleri alınmadığı için çalışmama haklarını kullandığı zaman da Volkswagen yönetimi bu fabrikadaki işyeri temsilcilerinin görevlerini askıya almıştı. Elbetteki bu uyuşmazlık daha sonra Avrupa İş Konseylerinin araya girmesi sonucu çözüldü; fakat bu durum bize her şeyin birbirine bağlı olduğu küresel sistemde çatlakların nerede olduğunu gösterdi.

Mevcut ekonomik sistemde hissedarlar şirketlerin değerinin mümkün olduğu kadar artmasını talep ediyorlar. Diğer taraftan böyle bir yönelimin gereği şirket sosyal sorumluluk ilkelerindeki gerekliliklerle çatışıyor. Daha iyi konumda olan şirketler bile aynı piyasa güçlerine bağlı ve kurallara itina ile uymayan rakipleri ile yarışmak zorunda. Bu durum ahlaki bir tehlike yaratıyor ve kurallara uymayan kötü aktörlere (şirketlere) mukayeseli üstünlük sağlıyor. Bu konular eninde sonunda herkes (her şirket) için etik bir temel oluşturacak bağlayıcı küresel standartların oluşturulması ile çözüme kavuşturulabilir.

Adil Bir Toparlanma İçin Tam Zamanı

Üye sendikalarımız daha iyi bir geleceğin temellerinin atılması için fedakarlıklar yapanları ödüllendirecek Adil Bir Toparlanmanın oluşturulmasının tam zamanı olduğunu düşünüyorlar. Tarafların birbiri ile bağlantılarını-ilişkilerini onayladığı *21. yüzyılın küresel çalışma ilişkileri sistemine* ihtiyacımız var.

İşçilerin sağlığı ve güvenliğini sağlamalıyız. İnsan onuruna yakışır bir çalışma ve istihdam yaratmak için küresel yönetişimi

değiştirmeliyiz. Evrensel bir sosyal güvenlik sisteminin ve eşit kamu hizmetlerinin sağlanması için mücadele etmeliyiz. Demokrasiyi ve işçilerin haklarını savunmalıyız. Küresel tedarik zincirlerini düzenlemeliyiz. Sürdürülebilir bir sanayi politikası geliştirmeli ve imalat alanında istihdamı korumalıyız. Toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadele etmeliyiz. Çalışma hayatının geleceği için işçilerin sesine kulak vermeliyiz.

Şirketlerin insan haklarına saygı duymasını garanti altına almayı hedefleyen İsviçre’deki “Sorumlu İşletme İnisiyatifi” ve diğer ülkelerdeki benzer önerilerin önemini belirten yeni yasal düzenlemeler işin bir tarafını oluşturuyor. Oysa bizim aynı zamanda hali hazırda bulunan Uluslararası Çalışma Örgütü İLO’nun sözleşmelerini uygulamaya ihtiyacımız var. İşçilerin temsilcileri ile işverenlerin temsilcileri arasında bağlayıcı küresel anlaşmalara ihtiyacımız var.

Haydi bu krizi boşa harcamayalım! Bu krizi daha adil ve daha sağlam bir dünya kurmak için kullanalım!

Kaynak: <http://www.industriall-union.org/multinationals-must-take-responsibility-for-supply-chain-workers-in-the-pandemic>